

www.dereta.rs

Biblioteka
SUPERNOVA

Urednik
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
Jonathan Franzen
CROSSROADS

Copyright © 2021 by Jonathan Franzen
First published by Farrar, Straus and Giroux.
Translation rights arranged by Plima agency.
All rights reserved.
Copyright © ovog izdanja *Dereta*, 2021

Džonatan Frenzen

RASKRŠĆE

Prevod sa engleskog
Milica Kecojević

Beograd
2021.
DERETA

Za Ket!

Deo I

A D V E N T

Nebo izlomljeno golim hrastovima i brestovima Nju Prospekta bilo je puno vlažnog obećanja, par frontalnih sistema kovao je mračnu zaveru da isporuči snežni Božić, dok je Ras Hildebrant u svom karavanu plimut fjuri obavljao jutarnju turu poseta starim i bolesnim parohijanima. Izvesna osoba, gđa Franses Kotrel, pripadnica njegove crkve, dobrovoljno se prijavila da mu pomogne kad popodne bude nosio igračke i konzerve hrane u Božju zajednicu, i, mada je znao da u njenom činu slobodne volje sme da uživa samo kao pastor, Ras nije mogao poželeti bolji božićni poklon od četiri sata nasamo s njom.

Nakon što je Ras doživeo onakvo poniženje, pre tri godine, stariji sveštenik, Dvajt Hejfli, povećao je broj pastirskih poseta svog pomoćnika. Kako je pak Dvajt koristio vreme koje mu je Ras štedeo, osim što je češće odlazio na odmor i radio na svojoj dugo očekivanoj knjizi poezije, Rasu nije bilo baš najjasnije. Ali je bio zahvalan na koketnoj dobrodošlici gđe O'Dvajer, kojoj je bila amputirana ruka i koja je, zbog strašnih edema, bila vezna za bolnički krevet u prostoriji koja je nekad služila kao trpezarija. Bio je zahvalan na toj svakodnevnoj prilici da bude od koristi, posebno onima koji, za razliku od njega, nisu mogli da se sete ničega od pre tri godine. U staračkom domu u Hinsdejlu, gde su ga pomešani mirisi prazničnih borovih venaca i gerijatrijskog izmeta podsetili na poljske toalete u brdima Arizone, pokazao je Džimu Deverou novu knjigu članova crkvene zajednice koju su njih dvojica koristila kao podsticaj za razgovor i pitao ga da li se seća porodice Patison. Za pastora koji se, prožet pretprazničkim duhom, osećao bezbrižno, Džim je bio idealna osoba za poveravanje, bunar želja u kome bačeni novčić nikad neće pasti na dno i proizvesti eho.

– Patison – ponovio je Džim.

– Imali su ćerku, Franses. – Ras se nadneo nad invalidska kolica svog parohijana i prevrnuo stranice do slova K. – Sad nosi udato prezime, Franses Kotrel.

U kući nikad nije izgovarao njeno ime, čak ni onda kad bi to bilo sasvim prirodno, iz straha od onoga što bi njegova žena mogla da čuje u njegovom glasu. Džim se nagnuo nad fotografijom Franses i njeno dvoje dece. – O... Freni? Sećam se Freni Patison. Kud se ona denula?

– Vratila se u Nju Prospekt. Izgubila je muža pre godinu i po.... Užasna nesreća. Radio je kao pilot za „Dženeral dajnemiks”.

– A gde je ona?

– Vratila se u Nju Prospekt.

– Uh, uh. Freni Patison. A gde je ona sad?

– Vratila se kući. Sad je gđa Franses Kotrel. – Ras je pokazao na njenu sliku i ponovio – Franses Kotrel.

Trebalo je da se nađe s njom u pola tri na parkingu Prve reformisane. Kao dečak koji ne može da dočeka Božić, stigao je tamo u 12.45 i u kolima pojeo lanč-paket. Tokom loših dana, kojih je u poslednje tri godine bilo mnogo, pribegavao je komplikovanoj zaobilaznici – u crkvu kroz aulu, uz stepenište, pa niz hodnik oivičen kamarama prognanih „Hodočasničkih zbornika himni”, kroz ostavu za naherene notne stalke i božićnu scenu Hristovog rođenja, koja nije postavljena ima već jedanaest godina, gomilu drvenih ovaca i jedno krotko june, posivele od prašine, s kojima je osetio žalostivu solidarnost, potom niz uske stepenice gde je samo Bog mogao da ga vidi i da mu sudi, pa u svetilište¹ kroz „tajna” vrata u oplati iza oltara i konačno napolje kroz bočni ulaz svetilišta – kako bi izbegao da prođe pored kancelarije Rika Ambroza, direktora omladinskog programa. Tinejdžeri koji su se masovno okupljali u hodniku ispred kancelarije, bili su vrlo mladi, te po svoj prilici nisu prisustvovali Rasovom poniženju, ali su svakako čuli priču o njemu, a Ras nije bio u stanju ni da pogleda u Ambroza a da pritom ne otkrije kako nije uspeo da mu, sledeći primer njihovog Spasitelja, oprosti.

Danas je, međutim, bio veoma dobar dan i hodnici Prve reformisane su još bili prazni. Otišao je pravo u svoju kancelariju, uvukao tabak u pišaću mašinu i posvetio se nenapisanoj propovedi za nedelju posle

¹ U mnogim zapadnim hrišćanskim tradicijama, uključujući katoličku, luteransku, metodističku i anglikansku crkvu, prostor oko oltara naziva se svetilištem. (Sve napomene u tekstu su redakcijske.)

Božića, kad će Dvajt Hejfli ponovo otići na odmor. Klonuo u stolicu, noktima je češljao obrve, štipao koren nosa, dodirivao lice za čije je ćoškaste konture prekasno shvatio da su privlačne mnogim ženama a ne samo njegovoj, i zamišljao propoved o božićnoj misiji u Saut Sajdu. Prečesto je propovedao o Vijetnamu, prečesto o Navahoima. Smelo izjaviti, s predikaonice, *Franses Kotrel i ja smo imali tu privilegiju – izgovoriti njeno ime dok ona sluša iz klupe u četvrtom redu, a oči pastve ga, možda i sa zavišću, povezuju s njom – bilo bi veliko zadovoljstvo. No, to zadovoljstvo je, avaj, sprečavala njegova žena koja je unapred čitala sve njegove propovedi i takođe sedela u klupi, ne sluteći da mu se Franses danas pridružila.*

Na zidovima Rasove kancelarije visili su posteri Čarlija Parkera i njegovog saksofona, Dilana Tomasa i njegove cigarete; manja slika Pola Robsona uramljena zajedno sa ulaznicom za Robsonovo pojavljivanje u Džadsonovoj crkvi 1952; Rasova diploma Biblijskog semeništa u Njujorku i njegova uvećana fotografija sa dva prijatelja Navahoa, snimljena 1946. u Arizoni. Deset godina ranije, kad je stupio na mesto pomoćnog sveštenika u Nju Prospektu, ove vešto odabrane potvrde identiteta odjeknule su među tinejdžerima čiji je razvoj u Hristu spadao u njegov delokrug rada. Ali omladincima koji su se danas tiskali po crkvenim hodnicima, u zvoncarama i farmericama na tregere, s maramama oko glave, govornice su samo da je njegovo prošlo. Atmosfera u kancelariji Rika Ambroza, istog onog Rika masne crne kose i ulaštenih crnih fu manču² brkova, imala je nešto od atmosfere vrtića: zidovi iskićeni izlivima ljubavi njegovih mladih sledbenika pretočenim u nevešte slike, kamenjem, izbeljenim kostima i ogrlicama od poljskog cveća s posebnim značenjem koje su mu poklanjali, sito-štampanim plakatima za dobrotvorne koncerte bez ikakve veze sa bilo kojom Rasu poznatom religijom. Nakon što se onako osramotio, krio se u svojoj kancelariji i patio među izbledelim totemima svoje mladosti, koji su još samo njegovoj ženi bili zanimljivi. Ali Marion se nije računala, jer ga je upravo Marion oterala u Njujork, Marion ga je zainteresovala za Parkera i Tomasa i Robsona, Marion se oduševljavala njegovim pričama o Navahoima i podsticala ga da sledi poziv i postane sveštenik. Marion je bila neodvojiva od identiteta koji se

² *Fu Manchu* – negativac iz serije romana Britanca Saksa Romera, kasnije ovekovečen i na filmu i TV-u. Nosio je specifične brkove koji počinju iznad uglova usana i spuštaju se u dva dugačka pramena ka bradi.

pokazao ponižavajućim. Trebalo je da se pojavi Franses Kotrel da ga od tog identiteta oslobodi.

– Gospode bože, nisi ovo valjda ti? – prokomentarisala je prilikom prve posete u njegovoj kancelariji, prethodnog leta, dok je razgledala fotografije iz Navaho rezervata. – Ličiš na mladog Čarltona Hestona.

Bila je došla kod Rasa na savetovanje u koroti, što je takođe spadalo u njegov delokruga rada, i to ne najomiljeniji, budući da je najbolniji gubitak, do dana današnjeg, doživeo još u detinjstvu kad mu je uginuo pas, Skiper. Laknulo mu je kad je čuo da se Franses, godinu dana nakon muževljeve paklene pogibije u Teksasu, najviše žali na osećaj praznine. Na njegov predlog da se pridruži nekom od ženskih kružoka Prve reformisane, odmahnula je rukom. – Neću da kafenišem sa starijim gospođama – rekla je. – Znam da imam sina koji kreće u srednju školu, ali tek mi je trideset šest. – I zaista, na njoj nije bilo ničeg mlitavog, nije bilo podočnjaka, sala, bora: onako u pripijenoj šarenoj bluzi bez rukava, prirodno plave, dečački kratke kose i dečački malih i koščatih šaka, bila je slika i prilika vitalnosti. Rasu je bilo jasno da će se ona uskoro ponovo udati – da je praznina koju oseća najverovatnije puki nedostatak muža – ali se prisetio svog besa kad ga je majka, ubrzo posle Skiperove smrti, pitala da li bi želeo drugog psa.

Postoji, rekao je Franses, jedan posebna ženski kružok, drugačiji od ostalih, koji vodi on lično i koji radi sa članovima Božje zajednice, partnerske crkve Prve reformisane dole u gradu. – Te dame ne kafenišu – kazao je. – Malamo kuće, krčimo žbunje, odnosimo smeće. Vodimo stare kod lekara, pomažemo deci sa domaćim zadacima. Radimo to svako drugog utorka, ceo dan. I, samo da ti kažem, ja jedva čekam te utorke. To je jedan od paradoksa naše vere: što više daješ onima koji su imali manje sreće od tebe, to se osećaš ispunjenijim u Hristu.

– Ti tako lako izgovaraš Njegovo ime – uzvratila je Franses. – Ja već tri meseca odlazim na nedeljnu službu i još čekam da nešto osetim.

– Čak te ni moje propovedi nisu dirnule.

Malo je pocrvenela, dražesno. – Nisam to htela da kažem. Imaš divan glas. Samo...

– Pošteno govoreći, pre ćeš da osetiš nešto utorkom nego nedeljom. I ja bih radije bio dole na Saut Sajdu nego da propovedam.

– Je li to crnačka crkva?

– Da, to je crkva naših crnih sugrađana. Kiti Rejnolds je naš kolovođa.

– Dopada mi se Kiti. Predavala mi je engleski u višim razredima.

I Rasu se dopadala Kiti, mada je imao osećaj da je skeptična prema njemu kao muškom predstavniku vrste; Marion mu je natuknula da je Kiti, s obzirom na to da se nikad nije udavala, vrlo verovatno lezbijka. Za njihove ekskurzije do Saut Sajda oblačila se kao drvoseča i brzo je prisvojila Franses, insistirajući da se ova u oba smera vozi s njom, umesto u Rasovom karavanu. Svestan njenog skepticizma, prepustio je teren Kiti, čekajući dan kad će biti indisponirana.

U utorak posle Dana zahvalnosti, kad je u parohiji zavladała prehlada slična gripu, na parkingu Prve reformisane pojavile su se samo tri dame, sve tri udovice. S kariranim vunanim lovačkim kačketom na glavi, gotovo istim kao onaj koji je Ras nosio kao dečak, Franses je uskočila na suvozačko sedište njegovog fjurija ne skinuvši kapu, možda zbog toga što je sistem za grejanje cureo, pa se vetrobransko staklo maglilo ako bi prozor bio zatvoren. Ili je možda znala koliko niskoudarajuće, veroiskušavajuće, androgeno ljupko izgleda u toj kapi? Može biti da su to znale i dve starije udovice, budući da su celim putem do grada, pored Midveja i preko Pedeset pete ulice, sa zadnjeg sedišta zasipale Rasa direktnim pitanjima o njegovoj ženi i četvoro dece.

Božja zajednica je bila mala crkva od žute cigle, bez zvonika, koju su sagradili Nemci, a kasnije je uz nju dozidana mesna zajednica s krovom od katrana. Pastvu Božje zajednice, sastavljenu većinom od žena, vodio je sredovečni pastor, Teo Krenšo, koji je kružoku činio uslugu prihvatajući bez zahvaljivanja milosrđe dobrostojećeg belackog predgrađa. Svakog drugog utorka, Teo bi jednostavno predočio Rasu i Kiti spisak poslova po prioritetima; nisu oni tu došli da propovedaju, već da služe. Kiti je svojevremeno marširala s Rasom za ljudska prava, ali drugim ženama iz kružoka Ras je morao da otkáže, objasnivši im da to što s mukom razumeju „urbani” engleski ne znači da treba da govore glasno i polako da bi ih sagovornici razumeli. Za one žene koje su to shvatile i naučile da prevaziđu strah od prolaska kroz blok 6700 u Južnoj ulici Morgan, kružok je bio moćno iskustvo. Ženama koje nisu razumele – od kojih su se neke pridružile kružoku zbog rivalstva, ne želeći da budu izostavljene – bio je primoran da priredi isto onakvo poniženje kakvo je on doživio od Rika Ambroza, te da ih zamoli da više ne dolaze.

Pošto ju je Kiti držala prilepljenu uz sebe, Franses još nije bila iskušana. Kad su stigli u Ulicu Morgan, nevoljno je izašla iz kola i sačekala

da je pozovu pre nego što se prihvatila da pomogne Rasu i ostalim udovicama u prenošenju kutija sa alatom i kesa sa odbačenom zimskom odećom do prostorija zajednice. Njeno oklevanje je pokrenulo u Rasu lavinu sumnji – da je stil pogrešno protumačio kao suštinu, kačket kao avanturistički duh – ali su se one istopile pred navalom saosećanja kad je Teo Krenšo, ignorišući Franses, uputio ostale dve udovice da popišu pošiljku polovnih knjiga za nedeljnu školu. Dvojica muškaraca će instalirati novi kotao u suterenu.

– Tu je i Franses – primetio je Ras.

Ona je obigravala oko ulaznih vrata. Teo ju je hladno odmerio. – Ima baš dosta knjiga.

– Zašto ne bi pomogla Teu i meni? – rekao joj je Ras.

Žustrina njenog klimoglava dala je za pravo Rasovom instinktu saosećanja, odagnavši sumnju da je u stvari hteo da se pohvali koliko je snažan, koliko vešt sa alatom. U suterenu, skinuo se u potkošulju, čvrsto obgrlio gadan, azbestom obložen stari kotao i podigao ga s postolja. U četrdeset sedmoj, više nije bio visoka mladica; raširio se u grudima i ramenima poput hrasta. Ali Franses nije mogla bogzna šta da radi sem da gleda, a kad je dovodna cev pukla kraj samog zida, što je zahtevalo da se Ras brže-bolje lati dleta i rezača cevi, sa zakašnjenjem je primetio da je ona izašla iz podruma.

Rasu se kod Tea najviše dopadala rezervisanost koja je Rasa pošteditela sujetne maštarije da bi njih dvojica mogli da postanu međurasni pajtaši. Teo je znao osnovne činjenice o Rasu – da ne beži od teškog rada, da se u životu nikad nije dovoljno odmakao od siromaštva, da veruje u božansku prirodu Isusa Hrista – i zato pitanja koja zaslužuju duži odgovor nije ni postavljao niti ih je sa zadovoljstvom dočekivao. Na primer, o retardiranom dečaku iz komšiluka, Roniju, koji je u svako doba upadao u crkvu, katkad zastajao da odigra neobičan ples, ljuljajući se zatvorenih očiju, ili da iskamči kvoter od neke od gospođa iz Prve reformisane, Teo bi rekao samo: – Tog malog je najbolje ostaviti na miru. – Kad je Ras uprkos tome pokušao da stupi u razgovor s Ronijem, pitajući ga gde stane, ko mu je majka, Roni je odgovorio: – Jel' mogu da dobijem kvoter? – a Teo je rekao Rasu, malo oštrije: – Bolje da ga ostaviš na miru.

To uputstvo Franses nije dobila. Gore u prizemlju, u vreme ručka, zatekli su je kako sedi s Ronijem na podu mesne zajednice, s kutijom voštanih bojica. Roni je nosio jaknu za koju se na prvi pogled videlo da

potiče iz Nju Prospekta i ljuljao se na kolenima dok je Franses na listu papira crtala narandžasto sunce. Teo je stao kao ukopan, krenuo da nešto kaže, ali je samo odmahnuo glavom. Franses je ponudila Roniju svoju bojicu i sva srećna pogledala u Rasa. Pronašla je sopstveni način da služi i da dâ svoj doprinos, pa je i on bio srećan zbog nje.

Što se za Tea, koji je krenuo za Rasom u svetište, ne bi moglo reći. – Moraš da razgovaraš s njom. Kaži joj da je Roni zabranjena teritorija.

– Stvarno ne vidim šta tu ima lošeg.

– Nije reč o tome ima li nečeg lošeg.

Teo je otišao kući, na propisni kuvani ručak kod žene, a Ras je, ne želeći da obeshrabri Fransesino dobročinstvo, poneo svoj lanč-paket u učionicu nedeljne škole, gde su se starije udovice upustile u sveobuhvatnu reorganizaciju. Kad vam je bolesno telo, prepuštate ga dodiru neznanaca, a kad ste bolesni od bede, prepuštate im svoje okruženje. Ne tražeći dozvolu, udovice su rasporedile sve dečje knjige i na njih stavile zavodljive, šarene nalepnice. Kada ste siromašni, ponekad je teško da sagledate šta treba da uradite dok vam to neko drugi ne pokaže primerom. Rasu nije bilo svojstveno netraženje dozvole, ali ono je bilo pandan neočekivanju zahvalnosti. Zalazeći u zadnje dvorište neke starice zaraslo u kupine i do ramena visoku ambroziju, nije pitao vlasnicu koje grmlje i koji komadi zarđalog smeća nisu vredni čuvanja, a kad bi posao bio gotov, ona mu najčešće nije zahvaljivala. Rekla bi: – E tako je već bolje.

Časkao je sa udovicama kad je iz prizemlja odjeknuo tresak vrata, zatim se razlegao ženski glas, besan. Ras je skočio i strčao u salu mesne zajednice. Franses je, stežući list roto-papira, uzimala pred mladom ženom koju on nikad ranije nije video. Bila je žgoljava, prljave kose. Čak i s pola sale, mogao je da oseti miris alkohola na njoj.

– To je *moj* sin, razumeš? *Moj* sin.

Roni je i dalje klečao i držao bojicu, ljuljajući se.

– Polako, polako – rekao je Ras.

Mlada žena se okrenula: – Jes' joj ti muž?

– Ne, ja sam pastor.

– E pa, kaži ovoj, koji god ona bila, da ne dira mog malog. – Ponovo se obratila Franses. – Ne prilazi mom malom, kujo! A šta ti je to tu?

Ras je stao između dva žene. – Gospođice, molim vas.

– Šta ti je to?

– Crtež – rekla je Franses. – Lep crtež. Roni ga je nacrtao. Jel' tako, Roni?

Pomenuti crtež je bio besmislena crvena žvrljotina. Ronijeva majka ga je dohvatila i iščupala iz Fransesine ruke. – To nije tvoje.

– Nije – složila se Franses. – Mislim da ga je nacrtao za vas.

– Ona mi se još obraća? Jel' sam ja to dobro čula?

– Mislim da svi moramo malo da se smirimo – umešao se Ras.

– *Ona* mora da mi makne svoju belu guzicu sa očiju i da se ostavi mog malog.

– Izvinite – rekla je Franses. – On je tako mio, ja sam samo...

– *Zašto mi se ona još obraća?* – Majka je iscepala crtež na četiri dela i cimmula Ronija da ustane. – Jesam li ti rekla da se ne približavaš ovim ljudima?

– Ne znam – odgovorio je Roni.

Ošamarila ga je. – *Ne znaš?*

– Gospođice – ponovo se umešao Ras – ako još jednom udarite dečaka, biće nevolja.

– Ma da. Bla, bla, bla. – Krenula je ka ulaznim vratima. – Hajde, Roni. Nemamo ovde šta da tražimo.

Nakon što su otišli, a Franses briznula u plač i on ju je zagrlio, osećajući kako se njen strah crpi kroz drhtaje, ali uspevajući usput da primeti i kako njena vitka figura savršeno staje u njegov zagrljaj, njena fina glava u njegove šake, i sam je bio na ivici suza. Trebalo je da traže dozvolu. Trebalo je bolje da je pripazi. Trebalo je da insistira da Franses pomogne starijim gospođama oko knjiga.

– Ne znam imam li snage za ovo.

– Samo si imala peh. Nikad je pre nisam video.

– Ali ja se njih plašim. I ona je to znala. A ti se ne plašiš, i ona je to poštovala.

– Postaje lakše ako nastaviš da dolaziš.

Ona je odmahнула glavom, nije mu poverovala.

Kad se Teo Krenšo vratio s ručka, Rasa je bilo suviše sramota da pomenje incident. Nije imao nikakav plan za sebe i Franses, nikakvu određenju maštariju, ništa više od želje da bude u njenoj blizini, a sad je, zbog sopstvene taštine i pogreške, uprskao šansu da je vidi dvaput mesečno. Bio je dovoljno loš čovek da žudi za ženom koja mu nije supruga, ali se jednako loše snalazio u ulozi lošeg čoveka. Kako je odvratio

pasivna bila taktika da je povede sa sobom u podrum. Maštanje o tome da će je to što će ga videti dok radi podstaći da ga poželi – onako kako je on želeo nju dok ju je gledao kako radi bilo šta – svrstavalo ga je u onaj tip muškarca kakav žena poput nje nikad ne bi poželela. Bilo joj je dosadno da ga gleda; zaslužio je da bude okrivljen za ono što je usledilo.

U furiju, dok su se lagano vozili natrag u Nju Prospekt, ona je ćutala sve dok jedna od udovica nije pitala kako se njenom sinu, Lariju, učniku desetog razreda, dopada Raskršće. Za Rasa je bila novost da se njen sin pridružio crkvenoj omladinskoj grupi.

– Taj Rik Ambroz mora da je neki genije – rekla je Franses. – Mislim da, kad sam ja bila klinka, u toj grupi nije bilo ni tridesetoro dece.

– A jesi li ti bila u njoj? – pitala je starija udovica.

– Nisam. Tamo nije bilo baš mnogo slatkih dečaka. Zapravo, nije ih bilo uopšte.

Iz Fransesinih usta, reč *genije* je Rasu došla kao so na ranu. Trebalo je da to podnese stoički, ali tokom loših dana nije bio u stanju da ne čini ono zbog čega će kasnije zažaliti. Skoro kao da je to činio *baš* zbog toga što će kasnije zažaliti. Grčeći se od naknadne sramote, kinjeći sebe u samoci – tako je Ras pronalazio svoj put povratka u Božju milost.

– Zna li – rekao je – zašto se grupa zove Raskršće? Zato što je Rik Ambroz mislio da klinici mogu da se povedu za nazivom rok pesme.³

To je bila gruba poluistina. Ime je na početku predložio sam Ras.

– I zato sam ga pitao, morao sam da ga pitam, zna li on originalnu pesmu Roberta Džonsona? A on me na to belo pogledao. Jer po njemu, znate, muzička istorija počinje od *Bitlsa*. Verujte mi, čuo sam verziju *Crossroads* u izvođenju *Krima*. Znam tačno šta je to. To je vam je grupa momaka iz Engleske koja sakati jedno autentično američko, crnačko, bluz remek-delo i ponaša se kao da je to *njihova* muzika.

Franses je, u onom svom lovačkom kačketu, držala pogled prikovan za kamion ispred njih. Starije udovice su bez daha slušale kako njihov pomoćni sveštenik opanjkava direktora omladinskog programa.

– Slučajno imam originalni snimak Džonsona kako peva *Cross Road Blues* – gnusno se hvalisao. – U vreme dok sam živeo u Grinič Vilidžu, znate, nekad sam živeo tamo, u Njujorku, po starinarnicama sam pronalazio ploče na 78 obrtaja. Tokom Depresije, muzičke kompanije su

³ *Raskršće* – engl. *Crossroad(s)*; *Cross Road Blues* je naziv pesme Roberta Džonsona iz tridesetih godina XX veka, koju je kasnije obradila grupa Krim (*Cream*).

izlazile na teren i pravile fantastične autentične snimke: Ledbeli, Čarli Paton, Tomi Džonson. Radio sam na jednom vanškolskom programu u Harlemu i svako večer kad bih došao kući, puštao sam te ploče; osećao sam se kao da su me direktno prenosile na Jug dvadesetih godina. U tim starim glasovima je bilo tako mnogo *bola*. On mi je pomagao da razumem bol s kojim sam se susretao u Harlemu. Jer bluz je upravo to. To je ono što je nestalo kad su beli bendovi počeli da oponašaju taj stil. U novoj muzici uopšte ne čujem bol.

Zavladala je neprijatna tišina. Poslednji trnci dnevnog novembarskog svetla zamirali su u pastelnim bojama ispod oblaka na horizontu predgrađa. Ras je sad imao više nego dovoljno materijala da se kasnije stidi, više nego dovoljno da bude potpuno ubeđen kako zaslužuje da pati. Znao je da Bog postoji po osećaju za pravdu u njegovim najgorim danima, po tome što se u poniženjima osećao kao kod kuće. Još dok je vozio ka svetlosti na umoru, imao je jasnu predstavu o tome kako će izgledati njihov ponovni susret.

Na parkingu Prve reformisane, Franses se zadržala u kolima nakon što su ostale udovice otišle. – Zašto me je toliko mrzela? – pitala je.

– Ronijeva majka?

– Niko mi se nikad nije tako obratio.

– Mnogo mi je žao što ti se to desilo. Ali to je ono što podrazumevam pod bolom. Zamisli da si toliko siromašna da su deca jedino što imaš, jedina živa bića kojima je stalo do tebe i kojima si potrebna. I onda vidiš neku drugu ženu kako se prema njima odnosi bolje nego što si to ti u stanju? Možeš li da zamisliš kako bi se osećala?

– To bi me podstaklo da pokušam da se i sama bolje odnosim prema njima.

– Da, ali to je zato što ti nisi siromašna. Kad si siromašan, stvari ti se prosto dešavaju. Imaš utisak da *ništa* ne možeš da kontrolišeš. Potpuno si u božjoj milosti. Zato nam Isus govori da su siromašni blagosloveni: zato što si, kad nemaš ništa, bliži Bogu.

– Ta žena nije odavala utisak da je naročito bliska Bogu.

– Zapravo, Franses, to ne možeš znati. Ona je očigledno bila ljuta i zabrinuta...

– I mrtva pijana.

– I mrtva pijana u po bela dana. Ali ako ništa drugo, iz ovih utoraka treba da naučimo da ti i ja nismo u poziciji da sudimo sirotinji. Možemo samo da pokušamo da im služimo.

– Znači, ti kažeš da je to bila moja greška.

– Nipošto. Ti si slušala nešto milosrdno u svom srcu. To nikad nije pogrešno.

I on je čuo nešto milosrdno u sopstvenom srcu: još bi mogao da joj bude dobar pastir.

– Znam da ti je teško da to vidiš kad si uznemirena – rekao je blago – ali ono što si ti doživela danas, to ljudi iz tog kraja doživljavaju svakodnevno. Pogrdе, rasne predrasude. Znam da ni tebi patnja nije strana: ne mogu ni da zamislim kroz šta si prošla. Ako shvatiš da ti je bilo dosta patnje i da radije ne bi da sada radiš s nama, to neće pokvariti moje mišljenje o tebi. Ali imaš priliku, ako si za nju spremna, da svoju patnju pretvoriš u saosećanje. Kad nam Isus kaže da okrenemo drugi obraz, šta nam on to u stvari govori? Da je osoba koja nas zlostavlja beznađno zla, a mi samo treba da istrpimo? Ili nas podseća da je ta osoba ljudsko biće slično nama, osoba koja oseća istu bol kao i mi? Znam da je to ponekad teško videti, ali ta perspektiva nam je uvek na raspolaganju i mislim da svi treba da joj težimo.

Franses se na trenutak zamislila nad njegovim rečima. – U pravu si. Zbilja mi je teško da to sagledam na taj način.

I s tim se, činilo se, stvar svršila. Kad joj je sutradan telefonirao, kao što bi to uradio svaki dobar pastor, rekla je da joj ćerka ima temperaturu i da trenutno ne može da razgovara s njim. Nije je video na naredne dve nedeljne službe, a preskočila je i posetu kružoka Saut Sajdu narednog utorka. Razmišljao je o tome da je ponovo pozove, ako ni zbog čega drugog, ono da bi se snabdeo novim zalihama sramote, ali je čistota bola zbog toga što ju je izgubio savršeno odgovala mračnim jesenjim popodnevim i dugim noćima. Izgubio bi je kad-tad – makar kad neko od njih dvoje umre, najverovatnije i mnogo pre toga – a njegova potreba da se ponovo poveže sa Bogom toliko ga je pritiskala da je tu bol šćepao gotovo pohlepno.

Međutim, pre četiri dana, ona je pozvala njega. Imala je groznu prehladu, rekla je, ali nije mogla da izbacii iz glave ono što je rekao u kolima. Ne misli da ima snage da bude kao on, ali oseća da je najgore prebrodila,

a Kiti Reynolds joj je pomenula božićnu isporuku za Saut Sajd. Jel' bi mogla i ona da pođe s njima?

Ras bi bio zadovoljan da se raduje samo kao njen pastor, njen podstrekiivač, da ga Franses potom nije pitala može li da pozajmi neku od njegovih bluz ploča.

– Na našem gramofonu mogu da se puštaju sedamdesetosmice – rekla je. – Mislila sam, ako ću da se uključim u ovo, trebalo bi da se potrudim da bolje razumem njihovu kulturu.

Rasa je žacnula fraza *njihova kultura*, ali čak ni on nije bio takvo nevinašce da nije znao šta pozajmljivanje ploča znači. Popeo se na večno leden treći sprat kućerine koju mu je dodelila crkva i proveo čitav sat na kolenima, izdvajajući i vraćajući sedamdesetosmice, pokušavajući da smisli kojih deset, u kompletu, ima najviše šanse da pobudi onakva osećanja kakva je on već gajio prema njoj. Njegova povezanost sa Bogom je isparila, ali to ga za sad nije brinulo. Brinula ga je Kiti Reynolds. Bilo je ključno da Franses zadrži samo za sebe, ali Kiti je bila oštroumna, a on veoma loš lažov. Bilo kakvo lukavstvo, na primer da joj kaže da dođe u tri, a da onda ode s Franses u dva i trideset, sasvim sigurno bi izazvalo Kitinu sumnju. Shvatio je da nema drugog izbora do da nastupi iskreno, donekle, i da kaže Kiti kako je Franses doživela malu traumu u gradu, te da mora da bude nasamo s njom kad se ona bude hrabro vratila na poprište događaja.

– Meni se čini – rekla je Kiti kad ju je pozvao – da si tu ti omanuo.

– U pravu si. Jesam. I zato sad moram da se potrudim da povratim njeno poverenje. Ohrabruje što ona želi ponovo da ode tamo, ali situacija je svejedno veoma delikatna.

– A ona je slatka, i Božić je. Da je u pitanju bilo ko drugi, Rase, ozbiljno bih se zabrinula zbog tvojih motiva.

Kitina aluzija je u njemu izazvala nedoumicu – da li ga to ona smatra iznimno dobrim i pouzdanim, ili iznimno aseksualnim, nemuževnim i bezopasnim. Kako god bilo, učinak je bio takav da je njegov predstojeći randevu s Franses delovao još uzbudljivije zabranjen. U iščekivanju sastanka, prokrijumčario je iz kuće u crkvu konačni izbor bluz ploča i štokavu staru jaknu, ovčiji kožnjak iz Arizone za koji se nadao da će mu podariti malo žestine. U Arizoni, on je tu žestinu imao i smatrao je, s pravom ili ne, da ju je otupeo njegov brak. Kad je Marion, nakon njegovog poniženja, iz lojalnosti počela da mrzi Rika Ambroza, nazivajući

ga *onaj šarlatan*, Ras se brecao na nju – praskao je – izjavljujući kako je Rik, može biti, ovakav ili onakav, ali šarlatan svakako nije, stvar je prosto u tome da je on, Ras, izgubio svoju staru žestinu i više ne može da dopre do mladih ljudi. Šibao je sebe i mrzeo Marion što mu kvari zadovoljstvo u tome. Njegovo potonje svakodnevno sramoćenje – prolazak pored Ambrozove kancelarije ili kukavičko uvlačenje u crkvu obilaznim putem kako bi je izbegao – povezivalo ga je s Hristovim patnjama. Njegovu veru pothranjivalo je mučenje, dok je preterano nežan dodir Marionine ruke na mišici, kad bi pokušala da ga uteši, predstavljao mučenje bez one pozitivne duhovne strane.

Iz svoje kancelarije, dok se sat konačno približavao zakazanom vremenu, a tabak papira u njegovoj pisaćoj mašini i dalje stajao prazan, Ras je osluškiavao zujanje popodnevnog naleta tinejdžera iz Raskršća na ćup meda u vidu Ambroza, trupkanje nogu u trku, dovikivanje psovki koje je g. „Sranje-pizda-jebote” ohrabrivao i sâm ih neprestano koristeći. Raskršće je sada brojalo više od stotinu i dvadesetoro dece, među kojima je bilo i dvoje njegove rođene; o tome koliko je bio fokusiran na Franses, koliko izludeo od iščekivanja njihovog randevua, govorilo je i to što je tek sad, kad je ustao od radnog stola i navukao kožnjak, pomislilo kako bi on i Franses mogli da natrče na njegovog sina Perija.

Loši zločinci previđaju očigledne stvari. Rasovi odnosi sa ćerkom, Beki, bili su napeti još od kad se pridružila Raskršću, iz čista mira, u oktobru, ali ona je bar bila svesna koliko ga je time duboko povredila, pa ju je retko viđao u crkvi posle škole. Peri je, međutim, bio operisan od taktičnosti. S količnikom inteligencije od 160, previše je toga primećivao i previše se podsmevao onome što je primećivao. Peri bi bio u stanju da ćaska s Franses, u naizgled otvorenom i učtivom maniru koji nekako nije ni jedno ni drugo, a kožnjak bi sasvim sigurno primetio.

Ras je do parkinga mogao da stigne zaobilaznim putem, ali čovek koji bi tome pribegao nije bio onakav kakav je on tog dana zamislio da bude. Ispravio je ramena, namerno zaboravivši da ponese bluz ploče kako bi Franses imala razlog da svrati u njegovu kancelariju kad već bude pao mrak, i odvažno zakoračio u gust oblak dima cigareta desetak klinaca koji su se muvali po hodniku. Na prvi pogled, nije bilo traga od Perija. Jedna bucmasterica, sa obrazima kao dve rumene jabuke, veselo se pručila preko krila trojice dečaka na starom, otrcanom divanu koji je neko, uprkos Rasovom tihom protestovanju kod Dvajta Hejflija

(hodnik je bio put za evakuaciju u slučaju požara), dovukao za omladinu koja je čekala na suočenje sa Ambrozom – brutalno, ali prijateljski iskreno – u privatnosti njegove kancelarije.

Ras se probijao očiju prikovanih za pod, zaobilazeći cevanice u džinsu i stopala u patikama. Ali kako se približavao kancelariji svog rivala, spazio je, krajičkom oka, da su vrata poluotvorena; a onda je začuo njen glas.

I protiv volje je zastao.

– To je fenomenalno – čuo je kako se Franses oduševljava. – Pre godinu dana, puškom sam morala da ga teram u crkvu.

Od Ambroza, kroz odškrinuta vrta, videle su se samo iskrzane manžetne farmerica i pohabane cokule. Međutim, Fransesina stolica je bila okrenuta ka hodniku. Videvši Rasa, mahnula mu je i doviknula: – Vidimo se napolju?

Sam bog zna kakav je izraz imao na licu. Nastavio je da korača, naslepo prošao kroz glavni ulaz i našao se ispred aule. Crna voda je kuljala u njega kroz ogromne rupe na trupu. Glupost što ni jedan jedini put nije pomislio da bi ona mogla otići Ambrozu. Proročko ubeđenje da će mu je Ambroz oteti. Krivica što mu je srce otvrdlo prema ženi koju se zakleo da će voleti. Taština ubeđenja da zbog kožnjaka ne izgleda kao budalast, nikom potreban, odvratan klovn. Poželeo je da zbací kožnjak i uzme svoj svakodnevni vuneni kaput, ali je bio prevelika kukavica da bi se vratio hodnikom, a s obzirom na stanje u kakvom se nalazio, plašio se da bi, ako krene obilaznicom i usput naleti na prašnjavo june iz scene Hristovog rođenja, mogao da zaplače.

O Gospode, molio se, zaogrnut gnusobom svog kožnog kaputa. Molim ti se, pomози mi.

Ako je Bog odgovorio na njegovu molitvu, učinio je to podsećajući ga da jad može da podnese tako što će se poniziti, misliti na siromašne i biti im na usluzi. Otišao je u sekretarijat crkve i otud izneo kutije sa igračkama i konzervisanom hranom. Agonija tog dana, koje je kasno postao svestan, produbljivala se iz minuta u minut. Zašto je bila sa Ambrozom? O čemu su mogli toliko dugo da razgovaraju? Sve igračke su naizgled bile nove ili dovoljno neuništive da prođu kao nove, no Ras je naredne minute uspeo da preživi tako što je kopao po kutijama s hranom, vadeći lenje ili nepromišljene donacije (glavice koktel luka, vodeno kestenje) i pronalazeći utehu u težini velikih konzervi pasulja sa

svinjetinom, šefa boardija⁴, prepolovljenih krušaka u sirupu: u mislima o tome kako će svaka od njih dobro doći nekome ko je istinski gladan, a ne tek, kao on, gladnog duha.

Bilo je 2.52 kad je Franses doskakutala do njega, kao dečaćić, puna života. Nosila je lovački kačket i, danas, odgovarajuću vunenu jaknu. – Gde je Kiti? – pitala je veselo.

– Kiti se uplašila da neće biti mesta za nju, zbog kutija.

– Neće doći?

Nesposoban da je pogleda u oči, nije znao da li je razočarana ili, što je još gore, sumnjičava. Odmahnuo je glavom.

– Pa to je smešno – rekla je ona. – Mogla sam da joj sednem u krilo.

– Smeta ti?

– Da li mi smeta? To je privilegija. Danas se osećam *veoma* posebnom. Prebrodila sam najgore.

Napravila je živahan baletski pokret, kao da kormilari brodom. Ras se zapitao da li je to osećanje prethodilo poseti Ambrozu, ili ga je ona prouzrokovala.

– Dobro, onda – zalupio je zadnjim vratima fjurija. – Verovatno bi trebalo da krenemo.

To je bila najblaža moguća aluzija na njeno kašnjenje, jedina koju je nameravao da dopusti sebi, ali ona se nije upecala. – Jel' treba ja nešto da ponese?

– Ne. Samo sebe.

– Jedino bez čega ne izlazim iz kuće! Sačekaj samo da proverim da li sam zaključala kola.

Gledao ju je kako poskakuje do svojih, novijih kola. Činilo se da joj je raspoloženje bolje od njegovog, ne samo u ovom trenutku već tokom celog njegovog života. Svakako bolje od bilo kog raspoloženja u kojem je ikad video Marion.

– Ha! – trijumfalno je povikala Franses sa suprotnog kraja parkinga. – Zaključano!

Pokazao joj je uspravne palčeve. Nikad to nikom nije pokazivao. Bilo mu je toliko čudno da nije bio siguran da li je pokret izveo kako treba. Osvrnuo se da vidi da nije slučajno još neko, posebno Peri, primetio njegov gest. Na vidiku nije bilo nikog sem dvoje tinejdžera koji su nosili gitarske kofere ka crkvi, ne gledajući u njegovom pravcu,

⁴ *Chef Boyardee* (engl.) – američka marka konzervirane testenine.

možda namerno. Jednog od njih je poznao još od kad je u drugom osnovne počeo da dolazi na nedeljne časove veronauke.

Kako li bi izgledao život sa osobom sposobnom da se raduje?

Dok je Franses ulazila u fjuri, jedna jedina, meka pahulja, prva od mnoštva koje je nebo celog dana obećavalo, spustila se na njegovu mišicu i rastopila u sebi samoj. Franses je, ulazeći sa druge strane, rekla:
– Fenomenalan ti je taj stari kožnjak. Odakle ti?

Rezolucija: da je duša nezavisna od tela i nepromenljiva. Prvi afirmativni govornik: Peri Hildebrant, Srednja škola „Nju Prospekt”.

Ahm,

Hajde da, koliko god bili u iskušenju da to učinimo, ne pogrešimo u tumačenju onog iskustva, poznatog svakom duvaču dostojnom tog imena, kad se nalazimo na jednom mestu i nešto radimo – recimo, mučimo se da pocepamo kesicu maršmeloua u kuhinji Ansela Rodera – a onda, samo trenutak kasnije, naše telesno biće se nađe u potpuno drugom okruženju, obavljajući potpuno drugačiji zadatak. Takve prostorno-vremenske elizije odnosno (rečeno običnim jezikom koji, avaj, može dovesti u zabludu) „pomračenja”, ne moraju nužno da ukazuju na razdvajanje tela i duše: svaka pristojna mehanistička teorija uma može da ih objasni. Stoga hajde da razmotrimo pitanje koje na prvi pogled može delovati trivijalno, besmisleno ili se čak može činiti da je na njega nemoguće odgovoriti: Zašto sam ja ja, a ne neko drugi? Hajde da zavirimo u vrtoglave dubine ovog pitanja...

Bilo je zbilja neobično kako se vreme usporavalo, gotovo zaustavljalo, kad se osećao dobro: fantastičan (ali istovremeno i ne tako fantastičan, zbog besanih noći koje je najavljivao) broj krugova koje je njegov um bio u stanju da istrči za nekoliko sekundi koliko mu je bilo potrebno da se uspne uz stepenice. Pulsirajuća sadašnjost tog iskustva, harmonija duha i tela, njegova koža koja registruje svaki stepen snižavanja temperature dok se on približava trećem spratu Šugavijeg parohijskog doma, njegov nos – plesnivost ustajalog vazduha što struji prema vratima u dnu stepeništa, otvorenim za slučaj da se majka iznenada vrati; uši – potvrdu da se nije vratila; mrežnjače – za nijansu manje sumornu decembarsku svetlost na onim prozorima što su bliži nebu, manje zaklonjeni

drvećem; njegova duša – gotovo dežavijevsku poznatost scene u kojoj se, sâm, pentra uz ove stepenice.

Jednom je (samo jednom) pitao više sile da li bi neka od soba na trećem spratu mogla da bude njegova, u stvari, nije baš pitao već racionalno ukazao na podesnost trećeg sprata za treće dete, što je on, nesumnjivo, bio, a kad je odgovor stigao od materinske visosti – ne, dušo, zimi je previše hladno, leti previše toplo, a Džadson voli da deli sobu s tobom – prihvatio ga je bez protesta i ponovljenih apela, jer je, po sopstvenoj racionalnoj proceni, budući da nije bio ni najmlađi ni najlepši, bio jedino dete u porodici bez osnova da polaže prava na sopstvenu sobu, a bio je navikao da funkcioniše na nivou racionalnosti koji ostali nisu uspevali da dosegnu.

Pa ipak je u sebi prisvajao taj treći sprat. Mnogo je punih pluća potrošenog dima izdahnuo kroz prozor ostave, mnogo pepela umuljano u polensku prašinu na simsu, a kancelarija Velečasnog oca, u koju je sad drsko upao, nije imala tajni pred njim. Pročitao je, delom iz radoznalosti, delom da bi utvrdio koliko bedan crv ume da bude, celokupnu majčinu predbračnu korespondenciju sa ocem, osim dva pisma koja ni otac nikad nije otvorio. U potrazi, s vrlo malo optimizma, za *Plejbojima*, ekshumirao je očeve kamare časopisa *Ader sajd* i *Vitnes*⁵ – plod umova toliko odrvenelih da se iz njih nije dala iscediti ni kap slasti – zajedno s jednogodišnjom količinom primeraka *Sajkolodži tudeja*, gde se zadržavao nad pojmovima *klitoris* i *klitoralni orgazam*, koji, nažalost, nisu bili ilustrovani. (Otac Ansel Rodera držao je svoju kolekciju *Plejboja* u zatvorenim kartonskim kutijama, obeleženim po godinama, što je bilo impresivno, ali je obeshrabrivalo svaki pokušaj mažnjavanja.) Džez i bluz ploče Velečasnog bile su samo gomila neme plastike i polutrulih omota, stari kaputi u plakaru pod kosim krovom nisu ga ič privlačili, očigledno skrojeni po meri čoveka mnogo krupnijeg od Perija koji je osećao, bukvalno osećao u kostima, da će završiti kao najkržljiviji, u fizičkom smislu, od Hildebrantovog legla, budući da je, prethodne godine, njegov rast naglo šibnuo kao signalna raketa koja, ispaljena pod krivudavim

⁵ *The Other Side* (engl.) – *Druga strana*, časopis koji je počeo da izlazi šezdesetih i bavio se temama rasnih predrasuda.

The Witness (engl.) – *Svedok*, časopis episkopalne crkve o liberalnim crkvenim, a kasnije i društvenim pokretima u okviru episkopalne crkve.

uglom, umire s tupim rasprskavanjem. Plakar ga je zanimao samo u decembru, kad je njegovo dno bilo zatrpano poklonima.

Vredno je ovde pomenuti i činjenicu – koja je, moguće, u vezi s nepromenljivošću duše – da je individua imenom Peri Hildebrant postojala na zemlji devet Božića, od kojih je već pet njena svest bila živa i funkcionalna, pre nego što joj je sinulo da se pokloni koji se o Božiću pojavljuju ispod jelke *sigurno nalaze negde u kući, još neupakovani, nekoliko dana ili čak nedelja pre pojavljivanja*. Njegovo slepilo nije imalo nikakve veze sa Deda Mrazom. Za Dedu su Hildebrantovi uvek govorili, bah, obična prevara. A ipak je nekako, dugo nakon uzrasta kad deca obično već shvate da se pokloni ne kupuju i pakuju sami, prihvatilo njihovo iznenadno godišnje pojavljivanje kao, ako ne baš čudesnu nabavku, onda bar kao fenomen sličan punjenju njegove bešike urinom, rečju – kao deo normalnog toka stvari. Kako to da sa devet godina nije ukapirao istinu koja mu je sa deset bila tako očigledna? Epistemološka disjunkcija je bila apsolutna. Njegovo devetogodišnje biće mu je delovalo kao potpuni stranac, i to ne u dobrom smislu. Taj lik je predstavljao neku neodređenu pretnju starijem Periju koji nije mogao da se otme sumnji da, mada je anđeosko lice na na fotografijama iz 1965. bez daljeg prepoznavao kao svoje, dva Perija nisu imala istu dušu. Da je nekako došlo do zamene. U tom slučaju, odakle je došla njegova sadašnja duša? I kud se ona druga izgubila?

Otvorio je vrata plakara i kleknuo. Golotinja poklona na podu bila je tužno predskazanje njihove nage budućnosti, nakon kratke, lažne slave otpakivanja. Košulja, pulover od velura, čarape. Džemper na romboide, još čarapa. Kutija iz „Maršal fildsa”, s mašnom – kako nobles! Blago drumusanje nagovestilo je da je unutra neki lagani odevni predmet, jamačno za Beki. Kopajući dublje, ispeglao je papirne kese s knjigama i pločama. Među ovim potonjim bio je i album grupe *Jes* koji je pomenuo majci u jednom od onih neobaveznih razgovora kakvi su oboma pričinjavali zadovoljstvo. (Objavljivanje božićnog spiska bez pominjanja Božića bila je početnička igra, ali Velečasni otac svejedno nije uspevaao da je odigra bez namigivanja, a Beki bi je načisto upropastila: „Jel’ ti to pokušavaš da mi kažeš šta želiš za Božić?” Samo su njegova majka i mlađi brat umeli da budu vragolasti.) Ovako s naknadnom pameću, zaključio je da je bila šteta što ju je uputio na album *Jesa* pre nego što je doneo novu odluku.

Jes je odlično išao uz džoint, ali Peri se plašio da bi muzika mogla da izgubi izvesni sjaj ako bi je slušao neizmenjene svesti.

U dnu plakara su bili teži komadi, mali žuti samsonajt kofer (za Beki, sigurno), nešto za šta se ispostavilo da je polovni mikroskop (mora biti namenjen Klemu), portabl kasetofon (na koji je izokola sugerisao, ali nipošto nije računao na njega!) i, o gospode bože, električni NFL stoni fudbal. Siroma' Džadson. Još je bio dovoljno mali da mu je trebalo poklanjati igračke, ali Peri je već igrao taj fudbal kod Roderovih i samo što nije umro od smeha – igra je bila žešće sranje. Limeni teren je, uz zvuke slične norelkovom trimeru za bradu, podrhtavao od električnih vibracija pod dvema ekipama od sićušnih plastičnih igrača sa ovalnim plastičnim busenovima zalepljenim za stopala, kvoterbekovi su stajali kao večno zaleđeni snagatori u stavu dodavanja napred, halfbekovi su nosili „loptu” koja je više ličila na grudvicu postave za džepove i stalno im ispadala iz ruku, ili su, potpuno dezorijentisani u uskomešanoj gomili, jurili ka zoni sopstvenog gola i postizali poen za protivnika. Za nekog ko se naduvao do blesavosti, ne postoji ništa blesavije od ponašanja koje liči na naduvano, ali Džadson to, naravno, neće igrati naduvan.

Dobra vest: ni traga od fotoaparata. Peri je bio prilično siguran da samo on zna šta njegov mlađi brat najviše želi; Džadson je bio uzvišeno biće kome ne bi palo na pamet da se upusti u lakomo nabacivanje aluzija pred majkom, a očev stil je bio do te mere antimaterijalistički da božićne liste želja nikad nisu ni tražene. No, budući da postoje i takve stvari kao što su peh i intuitivno nagađanje, Peri je ipak morao da prekopa plakar – sitan prekršaj, takoreći zanemarljiv u kontekstu većeg dobra.

Jer to je bila njegova nova odluka: da bude dobar.

Ili, ako u tome ne uspe, makar manje loš.

Doduše, njegovi motivi za donošenje takve odluke su nagoveštavali da se u njenom temelju krije potencijalno neukrotivo zlo.

Na primer: oklevanje koje je sada osećao, dok se spuštao niz promajno stepenište, da likvidira imovinu. Likvidacija je bila presuda samom sebi, kaznena mera koju je odredio kada je bio najodlučniji, ali sad se pitao je li to zaista neophodno. U novčaniku je imao novčanicu od dvadeset dolara koju mu je majka ćušnula za božićne kupovine, plus jedanaest dolara koje je uspeo da ne potroši na trovanje svog centralnog nervnog sistema. Fotoaparat kojim se Džadson oduševio u izlogu Foto-studija Nju Prospekt, koštao je 24,99 dolara, i to bez poreza i rolni filma.

Čak i ako bi uspeo da nađe jeftin polovan ram za portret majke koji je napravio u gvašu, a svima ostalima pokupovao knjige u broširanom izdanju – to što ga je obaveza da kupi *bilo šta* za Beki, Klema i Velečasnog, beskrajno iritirala, već je bilo zloslutno kršenje odluke – suočavao se sa značajnim manjkom.

Međutim, postojao je i jeftiniji način. Džadson bi voleo da dobije i igru Riziko, onu novu što košta upola manje od fotoaparata, bio bi presrećan da je igra s Perijem u njihovoj sobi, na šta bi Peri vrlo rado pristao, kao dodatni poklon za Džadsona, budući da je i sam voleo Riziko. Međutim, kao i sve druge igre koje su podrazumevala ubijanje, sve igračke koje su ispaljivale projekte ili se moglo zamisliti da ih ispaljuju, sve vrste vojnika, ratnih aviona, tenkova itd. – jednom rečju, sve što bi normalan dečko poput Džadsona mogao da poželi – Riziko je u njihovoj kući, zahvaljujući žestokom pacifizmu Velečasnog, bio zabranjen. Peri je na raspolaganju imao čitav arsenal racionalnih protivargumenata: zar nije cilj *svih* igara neka vrste ratničke pobede? Kako to da virtuelni pokolj u šahu i damama ne potpada pod zabranu? Zar je stvarno neophodno da se simpatične emajlirane romboidne pločice u Riziku posmatraju kao „armije”, a ne kao apstraktni markeri u igri topološke strategije i bacanja kockica? Kad bi samo bilo moguće da se sa ocem raspravlja, a da pritom ne crveni, zagrcnjava se od gnevnih suza i mrzi sebe zato što je pametniji, ali i zato što nije toliko dobar kao stari! Lep bi to bio poklon za Džadsona, nema šta – svađa na božićno jutro!

Zaključivši, nevoljno, da nema šanse da sačuva kapital, zatvorio je za sobom vrata stepeništa i zatekao Džadsona tamo gde ga je ostavio, u njihovoj zajedničkoj sobi, kako čita knjigu ispod lampe kućne izrade koju mu je Peri zakačio iznad kreveta. Džadsonov ugao je podsećao na kabinu *Spreja*, broda kojim je njegov junak Džoša Slokam plovio oko sveta – sve na svom mestu, odeća uredno savijena i složena ispod kreveta, roto-romani od pedeset centi poslagani po naslovima, abecednim redom, dinki automobilčići parkirani na maloj polici, paralelno po dijagonalu, do kraja navijen budilnik – oko koga je besnelo Perijevo more; za Perija je slaganje odeće predstavljalo nerazumno gubljenje vremena, a raspripremanje stvari potpuno nepotrebnu aktivnost, pošto je on uvek tačno pamtio gde ih je ostavio. Kapital je bio pod krevetom, u kutiji od šperploče s katancem, koju je napravio kao završni rad iz opštetehničkog u osmom razredu.

– Ej, malac, izvini što te gnjavim – rekao je s vrata. – Ali moraš negde da se makneš.

Džadson je čitao *Neverovatno putovanje*. Grdno se namrštio. – Prvo mi kažeš da moram da ostanem ovde, a onda da moram da idem.

– Samo na minut. Za Božić moraju da se slušaju neuobičajene komande.

Džadson se nije ni mrdnuo. – Šta bi ti da radiš danas?

Okolišno pitanje.

– Sad bih – odgovorio je Peri – da radim nešto zbog čega ti treba da izađeš iz sobe.

– Mislio sam kasnije.

– Moram da idem u grad. Što ti ne bi otišao kod Kevina? Ili Breta?

– Obojica su bolesni. Koliko ćeš se zadržati?

– Verovatno do večere.

– Imam novu ideju kako da postavimo igru. Mogu to da uradim dok te nema pa da igramo posle večere?

– Ne znam, Džeje. Možda.

Bolno razočaranje na Džadsonovom licu vratilo je Perija njegovoj odluci.

– Mislim, hoću. Ali da nisi izvukao igru pre deset, jesi me čuo?

Džadson je klimnuo glavom i skočio s kreveta, s knjigom u rukama.

– Obećavaš?

Peri je obećao i zaključao vrata za bratom. Od kad je napravio kopiju Stratega, prilično vešto, od kartona za pakovanje košulja, njegov brat je crkavao da ga igra s njim. Pošto je to teorijski bila igra bombi i ubijanja, nosila je sa sobom rizik da bude konfiskovana od strane viših sila, ali Džadsona nije trebalo opominjati da je drži u tajnosti. U Nju Prospektu je bilo kol'ko voliš mlađe braće mnogo gore od njega. Ne samo da je bio Perijev najbolji dokaz da ljubav postoji već je bio toliko mio i dobro prilagođen klinja – bistar bezmalo koliko i Peri i mnogo sposobniji da noću spava – da je Peri ponekad želeo da on, Peri, *bude* njegov mlađi brat.

Ali šta je to uopšte značilo? Ako je duša samo psihički artefakt koji naše telo stvara, onda je tautološki samo po sebi jasno zašto je Perijeva duša bila u Periju, a ne u Džadsonu. A ipak je imao utisak da nije sve samo po sebi jasno. Nedoumicu da li duša može da bude nezavisna i nepromenljiva, u njemu je izazivao osećaj kojeg nije mogao da se otrese: kako je čudno, kako naizgled slučajno, da je njegova duša završila tu gde

jeste. Koliko god se trudio, trezan ili omamljen, nikako nije uspevaao da do kraja razreši – čak ni da ispravno artikuliše – misteriju što je on ispao baš Peri. Uopšte mu nije bilo jasno čime je to Beki, primera radi, zaslužila da bude Beki, niti kad je tačno (u prethodnoj inkarnaciji) zaradila tu privilegiju. Jednostavno se obrela na ovom svetu kao Beki – Beki oko koje se okreće vasiona; i to ga je, takođe, zbunjivalo.

Kad je otvorio kutiju, kapital ga je zapahnuo divnim miomirisom trave. Kapital se sastojao od skoro sto grama marihuane, u kesicama sa dvostrukim zatvaračem, i dvadeset jedne tablete kvaluda, ostatka od kupovine na veliko koja ga je, kao i svaka prethodna, koštala gotovo nepodnošljive anksioznosti i stida. Piljio je u svoj kapital, iskreno ne verujući da će ga se lišiti, a da zauzvrat ne dobije ništa sem navodne radosti božićnog darivanja. Bila je užasno okrutna, ta njegova odluka. Mislio je da možda za nijansu više voli brata nego što voli da bude naduvan, ali nije bio siguran da, kad mu mozak radi trista na sat i kad mu jedna noć u krevetu izgleda kao čitav mesec noći, još više ne voli dve tablete kvaluda. Vaistinu, pitanje je sad: da li da ćušne ceo jebeni kapital u džep jakne i završi s njim, ili da noćas spava. Samo trava bi mu donela trideset dolara – i više nego što mu je potrebno. Zašto onda ne bi zadržao nekoliko tabletica? A kad smo kod toga, zašto da ih ne zadrži sve?

Jedanaest dana ranije, u sablasnom pandanu kosmičke lutrije na kojoj je njegova duša izvukla ime Peri, on je iz gomile presavijenih papirića na linoleumu aule Prve reformisane, upecao ime *Beki H.* (Kolika je bila verovatnoća? Otprilike jedan od pedeset pet – sto miliona puta veća od šanse da on bude baš Peri, ali svejedno prilično niska.) Čim je ugledao sestrino ime, prišunjabo se nazad do gomile u nadi da će svoj papirić moći da zameni za neki drugi, ali tamo je, kako bi sprečio upravo tu vrstu prevare, stajao jedan od savetnika Raskršća. Obično bi im, kad dođe trenutak da se biraju partneri za vežbu „dijada”,⁶ Rik Ambroz dao instrukcije da odaberu osobu koju ne poznaju dobro i s kojom u skorije vreme nisu bili u paru. Prethodne subote, međutim, ustao je jedan od maturanata iz užeg kruga Raskršća, Ajk Izner, i požalio se grupi da članovi biraju previše „bezbedne” partnere, izbegavajući one rizične. U stilu dobre stare staljinističke sudske predstave, uz iskazivanje jakih emocija, Izner je priznao da je i sam pribegavao tome. Grupa ga je istog trenutka zasula pohvalama za tako hrabru iskrenost. Potom je neko predložio lutriju,

⁶ *Dijada* (grč. *dyas*) – dvoje, par, dvojstvo.

protiv koje je drugi pripadnik užeg kruga izneo argument da bi svi trebalo da preuzmu ličnu odgovornost za svoj izbor, umesto da se oslanjaju na mehanički sistem, ali predlog je izglasan značajnom većinom; Peri je takođe glasao za, sačekavši, po običaju, da vidi u kom pravcu vetar duva pre nego što je podigao ruku.

Beki je bila jedna od malobrojnih koji su glasali protiv. Videvši sada njeno ime na cedulji, zapitao se da nije možda predvidela baš ovakvu eventualnost; da se nije, u ovoj retkoj prilici, pokazala oštroumnijom od njega. Po celoj auli, tinejdžeri su trčali ka svojim partnerima. Beki se nevino osvrkala da vidi ko će biti njen par. Dok joj je prilazio, Peri je primetio da joj je sinulo. Izraz joj je bio identičan njegovom. Govorio je: *O, sranje.*

– Dobro, sad me slušajte – nakašljao se Ambroz. – U ovoj vežbi, hoću da svako od nas kaže svom partneru čemu se kod njega stvarno divi. Prvo jedan, pa onda drugi. A potom hoću da svako od nas kaže partneru šta to on ili ona radi što nas sprečava da ga bolje upoznamo. Govorim o *preprekama*, ne o proceni karaktera. Svi skapirali? Jel' svima jasno šta ide prvo?

Grupa je bila dovoljno velika da su Peri i Beki s lakoćom izbegavali jedno drugo još od one večeri, šest nedelja ranije, kad je ona šokirala svet učlanivši se u Raskršće. On lično je bio šokiran jer je Beki više nego očigledno bila omiljeno dete Velečasnog oca i vrlo dobro je znala koliko njihov otac mrzi Rika Ambroza; Perijev sopstveni prebeg u Raskršće samo je produbio postojeću hladnoću između njega i Velečasnog, dok je Bekin bio surova izdaja. U širem kontekstu, šokantno je bilo videti njeno lice u nedelju uveče u Prvoj reformisanoj. Peri je bio tamo. Primećio je kako se okreću glave, čuo začuđen žamor. Kao da se na nekom od Isusovih skupova u Galileji pojavila lično Kleopatra, krunisana kraljica koja se spustila među sakate i leprozne, pokušavajući da se uklopi; jer i Beki je, isto tako, dolazila iz drugog sveta – iz redova društvene aristokratije njuprospetske srednje škole.

Kao dečak, Peri nije naročito mario za sestrina posla. Uz Klema, s kojim je bila bliska, činila je načelni blok Starije dece, značajan uglavnom po tome što je uvek bio napredniji od Perija, veštiji s makazama, bolji u školicama, uspešniji (mnogo uspešniji) u kontrolisanju osećanja i raspoloženja. Tek kad je krenuo u više razrede osnovne škole, postao je svestan Beki kao zasebne osobe o kojoj je širi svet imao izraženo mišljenje.

Bila je kapiten ekipe navijačica škole „Lifton central” i mogla je da pobeđi u bilo kom drugom takmičenju u popularnosti u kome bi se udostojila da učestvuje. Sto za koji bi sela da ruča, odmah bi se popunio najlepšim devojkicama, najdominantnijim dečacima. Čudno, ali i nju samu su smatrali veoma lepom. Periju je visoka i mršava devojkica s kojom je nestrpljivo delio kupatilo i čije se lice krivilo u nakaznu grimasu kad bi joj ispravio neku gramatičku grešku, pre delovala neodređeno odvratno, ali ga je grupa starijih dečaka iz „Liftona” s kojima se brzo zgotivio, između ostalih i Ansel Roder, uveravala da greši. Nikad se nije do kraja složio s njima, mada je s vremenom dopustio da njegova sestra ima *ono nešto* – neku auru posebnosti, neku moć na prvi pogled privlačnu i nepristupačnu (niko se nikad nije usudio da tvrdi da joj je dečko), neku vrstu *skupoće* koja nije imala nikakve veze s novcem (govorilo se da nije umišljena poput drugih navijačica, kao da nije ni primećivala pažnju koju je bez ikakvog truda privlačila) – jer je i on sam, Peri, beznačajni bratski satelit, stekao sopstveni sjaj u njenoj reflektovanoj nadmoći.

U Nju Prospektu su reči *Beki Hildebrant* bile magične u strogom smislu: samo njihovo izgovaranje bilo je dovoljno da obezbedi veliku posetu na žurki ili da izazove erekcije na opštetehničkom, o kojima su izveštavali sami akteri (Peri, nažalost, dovoljno blizu da te izveštaje čuje). Kao delilac polovine njenog imena, i *sam* je bio odmah primećen u „Liftonu”, barem od strane grupe osmaka i devetaka kojima su visoki prihodi roditelja i velike kuće podarili izvestan uzdignut status. Počeo je kao njihova mala maskota, ali uskoro se pokazalo da im je jednak ili čak bolji od njih. Niko nije mogao da dim iz lule duže zadrži u plućima, niko nije mogao da popije više žestine a da ne počne da zapliće jezikom, niko nije znao više reči u engleskom jeziku. Čak je i njegova kosa, boje lana, prirodno talasasta i gusta, raspuštena po ramenima, izgledala bolje nego kod njegovih drugara. Roderu se toliko smučilo da češlja svoju tanku kosu bez sjaja tako da mu ne pada u oči, da ju je na kraju ošišao; bio je najveći frik od svih njih, a sad je izgledao kao redov američke vojske.

Periju se činilo da je to što su svi njegovi drugovi stariji od njega, sasvim u redu. Beki mu je možda na početku obezbedila ulaznicu i možda oni nikad nisu zaboravili čiji je on brat, ali i on je, na svoj način, bio poseban. To je postalo naročito očigledno u devetom razredu, kad su i poslednji njegovi drugovi prešli u srednju školu. Okružen vršnjacima mizerne inteligencije i nemajući nikoga ko bi mu omogućio da

se naduva za vreme ručka, osećao se kao kosmonaut koji je predugo hodao Mesecom, pa propustio povratni let kući. Tad su i počeli njegovi problemi sa spavanjem. Tokom perioda od nekoliko nedelja, od januara do marta, sada uglavnom predatih blaženom zaboravu, iskusio je prve sto posto neprospavane noći, zore kad se osećao fizički nesposobnim da podigne kapke, nekoliko jutara kad se ušunjavao natrag u Šugaviji parohijski dom, pa uz stepenice na treći sprat, gde je sve do večere spavao pod starim ćilimom, mnoge epizode zaspivanja na jednako neplodonskim časovima, jednu mučnu diskusiju sa direktorom i roditeljima tokom koje je takođe nakratko zaspao, povremene snažne fobije od majke i očeve pridike izrečene potpuno ravnim glasom. Nije li onda impresivno što, uprkos svemu, na tromesečju ponovo nije imao nijednu ocenu manju od A? Na tome je imao da zahvali svojim besanim noćima. Tu je, takođe, bio i psihički predah kad bi se posle škole i vikendom našao sa drugovima, ali ta okupljanja su bila osenčena, tokom najmračnijih meseci, njegovim utiskom da želi – da *su mu potrebne* – veće količine onoga što se pušilo ili gutalo, šta god to bilo, nego što je, izgleda, bilo potrebno njegovim drugovima. Svi do jednog, oni su sebi mogli da priušte da kupuju više droge. Samo je on, čija je žudnja za olakšanjem dostizala vrhunac kad bi se našao sam kod kuće i suočio se s još jednom noćnom agonijom, za oca imao crkvenog miša.

Baš nekako u vreme kad je zaključio da nema drugog izbora nego da počne da preprodaje drogu, trojica njegovih najboljih drugova su se učlanila u Raskršće. Za Bobija Džeta je to bilo pitanje devojke koju je jurio, za Kita Stratona privlačnost devet dana bez nadzora na prolećnoj ekskurziji Raskršća u Arizoni, a za Dejvida Goju, čija je majka pripadala Prvoj reformisanoj, ne naročito kaznena kazna zbog nekoliko puta prekršenog policijskog časa. Pod Rikom Ambrozom, Raskršće je počelo da podriva tradicionalne društvene kategorije. Uskakali su naizgled ne mnogo verovatni kandidati za hrišćansko bratstvo, hteli su da probaju. Među onima koji su se zadržali, na Perijevo iznenađenje, bila su i tri njegova druga. I dalje su vikende provodili po žurkama, ali se centar ka kome su gravitirali njihovi razgovori izmestio. Slušajući ih kako sa oduševljenjem pominju ekskurziju u Arizonu, kako sarkastično prepričavaju vežbe osećajnosti nedeljom uveče ili sočno opisuju određene devojke iz asortimana Raskršća, Peri je osećao da je isključen iz nečega što je delovalo kao dobar provod.

Nakon tegobnog proleća, za kojim je usledilo leto udisanja izduvnih gasova kosilice za travnjak i obeznanjivanja od pića i duvanja, te ponovnog čitanja Tolkina, predložio je Anselu Roderu da i njih dvojica isprobaju Raskršće. Roder je izričito odbio („Ne zanimaju me sekte”) i tako je Peri, prve nedelje uveče u desetom razredu, ušetao sâm u zasvođenu dvoranu na trećem spratu crkve njegovog oca koju je Raskršće bilo prisvojilo. Vazduh je bio plav od duvanskog dima, zidovi i svod prekriveni rukom oslikanim citatima e.e. kamingsa, Džona Lenona, Boba Dilana, čak i Isusa, i nekim enigmatičnijim tekstovima nepoznatih autora, na primer *Zašto nagađati? Shvati činjenice. SMRT UBIJA*. Pre nego što se opasuljio, Perija je *zagrlio* Dejvid Goja, s kojim je do tada prirodno izbegavao svaki fizički kontakt. U narednim minutima, dodirnulo ga je – stisnulo, privuklo na uzbudljive grudi – dvadeset puta više ženskih tela nego što ih je on na taj način dodirnuo za ceo svoj život. Veoma prijatno! Nakon pozdrava i administrativnog posla, grupa je – njih stotinak – odmarširala u aulu gde se pipkanje, muško i žensko, u različitim oblicima, nastavilo još naredna dva sata. Jedini neugodan trenutak desio se kad je Peri, predstavljajući se grupi, aludirao na to da je njegov otac „ovde” sveštenik. Bacio je kratak pogled na Rika Ambroza i osetio kako ga probada par crnih plamtećih očiju, malo suženih od zbuđenosti ili sumnje, kao da ga pitaju: *Zna li ti otac da si ovde?*

Velečasni nije znao. Budući da Peri izgleda nije bio u stanju da se raspravlja s njim, a da pri tom ne zaplače, po navici je skrivao što je više toga mogao, što je duže mogao. Naredne nedelje je, kako bi predupredio bilo kakvo ispitivanje, rekao majci da će večerati kod Roderovih i stvarno je svratio tamo, nakratko, na picu iz zamrzivača i očigledno priličnu količinu džina i soka od grožđa, u kojima je uživao ispred TV-a u boji u udobno nameštenom suterenu Roderovih. Mada je bio poznat po tome da dobro podnosi piće, kad je došao u Raskršće, stvari su počele da se odvijaju tako brzo da kasnije nije mogao svega da se seti. Moguće da se saplitalo i posrtao. Sukobio se sa dvojicom starijih savetnika, nekadašnjih članova grupe, koji su prijavili da je pijan. Rik Ambroz se probio kroz gomilu i izveo ga u hodnik.

– Nije me briga ako hoćeš da budeš pijan – rekao je Ambroz – ali nećeš to raditi ovde.

– U redu.

– Zašto si uopšte ovde? Zašto si došao?

– Ne znam. Moji drugovi...

– Jesu li oni pijani?

Strah od kazne ubijao je Perijevu euforiju. Odmahnuo je glavom.

– Pa naravno da nisu – nastavio je Ambroz. – Trebalo bi da te pošaljem kući.

– Žao mi je.

– Zaista? Želiš li da govoriš o tome? Želiš li da budeš deo ove grupe?

Peri još nije bio odlučio. No, bez daljeg mu je prijalo to što ima nepodeljenu pažnju brkatog vođe o kome su njegovi drugovi, koji inače nikog nisu poštovali, govorili sa divljenjem; to što učestvuje, konačno, u otvorenom razgovoru sa odraslom osobom. – Da, želim.

Ambroz ga je vratio u zadimljenu sobu i prekinuo regularni program kako bi održali jedno od onih plenarnih Sučeljavanja, koja su bila ključna karakteristika prakse Raskršća. Pretresala su se pitanja poput upotrebe alkohola, poštovanja vršnjaka, samopoštovanja. Omladinci koje je Peri jedva poznao, obraćali su mu se kao da ga znaju u dušu. Dejvid Goja mu je rekao da je izvanredna osoba, ali da je on, Dejvid, ponekad zabrinut da on, Peri, koristi drogu i piće kako bi izbegao prava osećanja. Kit Straton i Bobi Džet su manje-više duvali u isti rog. Sve to je trajalo i trajalo. I mada, u izvesnom smislu, Peri nikad nije doživeo ništa strašnije, istovremeno je bio oduševljen količinom i intenzitetom pažnje koju je dobijao, kao đak desetog razreda i novajlija, samo zato što je popio malo džina. Kad se rasplakao, jecajući od srama, izistinski, grupa je odgovorila nekom vrstom ekstatične podrške: savetnici su mu odavali priznanje na pokazanoj hrabrosti, devojčice puzale do njega da ga zagrlje i pomiluju po kosi. Bio je to skraćeni kurs iz bazične ekonomije Raskršća: javno prikazivanje osećanja kupovalo je silno odobravanje. Doživeti da te hvale i mazi puna sala vršnjaka, od kojih je većina čak i malčice starija, a ne mali broj prilično zgodan, bilo je iznimno prijatno. Peri je poželeo još te droge.

Kad se grupa uputila dole u aulu na aktivnosti, Rik Ambroz ga je zadržao i uhvatio ga u „kragnu”, koja je očigledno trebalo da bude srdačna.

– Dobar si bio – rekao mu je Ambroz, puštajući ga.

– Iskreno, očekivao sam da ću biti oštro kažnjen.

– Ovo tebi nije bilo oštro? Baš su te ubacili u mašinu.

– Pa jeste, pomalo se osećam kao da sam prošao kroz centrifugu.

– Ima samo jedna stvar – Ambroz je utišao glas. – Ne znam da li si toga svestan, ali kad je tvoj otac napustio grupu, među nama je bilo zle krvi. Krivo mi je zbog toga i stvarno ne znam šta da radim. Ali ako želiš da budeš ovde, moram da znam da tvoj tata nije protiv toga. Moram da budem siguran da si ti ovde zbog sebe, a ne zato što se među vama dvojicom nešto dešava.

– On i ne zna za to. Nije mi bio ni na kraj pameti.

– E pa, to moraš da središ. On mora da zna. Jesmo li se razumeli?

Perijev razgovor s Velečasnim, kasnije u toku te iste večeri, bio je, bogu hvala, kratak. Otac je sklopio ruke, načinivši prstima drhtav šiljak, i tužno ga posmatrao. – Lagao bih ako bih ti rekao da tvoja majka i ja nismo zabrinuti za tebe. Mislim da ti je potrebna neka svrha u životu. Ako ti želiš da to bude ovo, neću ti braniti. – Zaključak Perijeve analize bio je kako otac tako malo mari za njega da njegov prelazak u neprijateljski tabor ne zaslužuje čak ni ljutnju

Do trenutka kad se Beki pridružila Raskršću, on je već bio savladao igru. Cilj je bio da se što više približi središtu grupe, da se, sledeći pravila koja su svojim primerom nametali Ambroz i ostali savetnici, umuva u uži krug. Pravila su zahtevala nelogična ponašanja. Umesto da prijatelja tešiš lažima, treba da mu govoriš nepoželjne istine. Umesto da izbegavaš društveno neprilagođene, beznadežno nepopularne, moraš da ih pronalaziš i da se družiš njima (naravno, vodeći računa o tome da to bude primećeno). Umesto da za partnera u vežbanju izabereš nekog druga, poželjno je da se (napadno) predstaviš novajliji i preneseš mu kako veruješ u njegovu *bezuslovnu vrednost*. Umesto da budeš jak, ti ridaš. Dok su njegove suze one večeri kad je pio džin bile katarzične, kasnije su kretale lakše i mogao je da ih, kao utrživiju valutu, razmeni za napredak ka užem krugu. Pošto je to bila igra, on je u njoj bio dobar i, mada je s mukom nalazio zadovoljstvo u bliskostima koje je postizao koristeći se taktičkim kalkulacijama, osećao je da drugi istinski cene njegove uvide i da su iskreno dirnuti njegovim emotivnim istupima.

Osoba za koju se pribojavao da se nije dala zavarati, bila je istovremeno jedina čije mu je odobravanje istinski značilo: Rik Ambroz. Divio se Ambrozu, između ostalog, zbog njegove intelektualno ubedljive vere u Boga. Samom Periju je Bog tek trebalo da se javi; možda su veze bile u prekidu, ili prosto na drugom kraju nije bilo nikog da podigne slušalicu. Jednog dosadnog letnjeg popodneva, prelistao je neki očev religiozni

časopis i flomasterom zamenio svako pominjanje „Boga” sa „Stivom”, fore radi. (Ko je Stiv? Zašto ljudi koji inače deluju razumno ne prestaju da govore o Stivu?) Ali Ambroz je imao jednu tako elegantnu ideju da se Peri zapitao da li u tome možda ipak ima nečega. Ideja je bila da se Bog može pronaći u odnosima s ljudima, ne u liturgiji i ritualima, i da, ako hoćete da mu služite i da mu pristupite, treba da oponašate Hrista u njegovim odnosima sa sledbenicima – tako što ćete praktikovati iskrenost, sučeljavanje i безусловnu ljubav. Ambroz je o tim stvarima govorio na takav način da one nisu delovale umobolno. Inspirisao je Perija da smisli teoriju o tome kako religija funkcioniše: odnekud se pojavljuje vođa koji je dovoljno samosvojan da svakodnevnne reči koristi na nov, snažan i nesvakidašnji način, što ohrabruje one oko njega da i sami koriste takvu retoriku, a sama činjenica da je koriste, stvara osećaje na kakve nisu navikli u svakodnevnom životu; oni odjednom otkrivaju da znaju ko je Stiv. Sve u svemu, Peri je bio fasciniran Ambrozom i smatrao je da mu njegova sopstvena posebnost daje pravo da zauzme mesto uz njegove skute, te je stoga bio razočaran što ga je Ambroz, nakon večeri sa džinom, kako mu se činilo, izbegavao. Bio je prinuđen da zaključi da je Ambroz otkrio pritivnost u njegovoj igri, te mu stoga ne veruje. Drugo verovatno objašnjenje – da je Ambroz bio oprezan da ne pređe granice kad je reč o porodici Velečasnog – bilo je urnisano vidnom pažnjom koju je ukazivao Beki od trenutka kad se pridružila grupi.

A sad ga je opasna lutrija, za koju je Peri onako lakomisleno glasao, nenadano spojila s njom. Budući tajnovit i radoznao crvić, poznavao je svaki kutak Prve reformisane. U auli, iza vrata koja su delovala kao da su zaključana, ali nisu bila, nalazila se prostrana garderoba za kapute u koju je, kako su se ostali partneri u „dijadama” rasuli po prvom spratu crkve, uveo sestru. Seli su prekrštenih nogu na linoleum ispod redova praznih drvenih vešalica. Gola sijalica na tavanici obasjavala je prašnjavu činiiju za punč, pakete čaša od voskiranog papira, dva napuštena kišobrana.

– Elem – rekao je, gledajući u pod.

– Da, elem.

– Mogli bismo da koristimo neki sistem za obeležavanje cedulja kako bismo ovo izbegli.

– Slažem se.

Zahvalan na tome što se složila, podigao je pogled ka njoj. Još nije nosila garderobu u fazonu Raskršća – farmerice na tregere, molerske pantalone, vijetnamku – već jedan stari džemper koji je, ako ništa drugo, barem imao rupe na sebi. Još nije mogao da poveruje da se učlanila u Raskršće: to je poremetilo prirodan poredak stvari.

– Stvarno ti se divim što si toliko pametan – rekla je nekakvim mehaničkim glasom, ne gledajući u njega.

– Hvala ti, seko. A ja se divim, stvarno ti se divim, što si uvek iskrena. Imaš mnogo folirantskih prijatelja, ali ti nisi folirant. To je, zapravo, fantastično. – Videvši kako su joj usne otvrdle, brže-bolje je dodao: – To je ispalo pogrešno. Nisam imao nameru da kritikujem tvoje društvo. Samo sam hteo da kažem nešto pozitivno o tebi.

Usta su joj ostala stisnuta.

– Možda bi bilo bolje da odmah pređemo na prepreke – nastavio je. – Pretpostavljam da je to plodonosniji teren.

Klimnula je glavom. – Šta ja to radim što tebi predstavlja prepreku da me bolje upoznaš?

Peri je shvatio da je naziv vežbe prilično manjkavo sročeno. Podrazumevao je, na primer, da on i Beki *žele* da se bolje upoznaju.

– Rekao bih da se činjenica da ti se, izgleda, ne dopadam i da si uvek iz nekog razloga nadrždana na mene, čak i sad, i da poslednje tri-četiri godine nisi ni pokušala da sa mnom vodiš iole intimniji razgovor, ili se bar ja, uprkos tome što živimo u istoj kući, nijednog takvog ne sećam, mogla smatrati nekom vrstom prepreke.

Ona se nasmejala, ali nekako drhtavo, kao da je i jecaj dolazio u obzir. – Kriva sam, priznajem.

– Ne dopadam ti se.

– Mislila sam na onaj deo da nas dvoje nikad ne vodimo prisne razgovore.

Njeno lice, koje je, iskoristivši ovu neobičnu priliku, mogao da posmatra iz blizine, bilo je besprekorno. Oko je tražilo neki nedostatak (on sam ih je imao nekoliko monumentalnih), urođeno svojstvo koje bi krnjilo to savršenstvo – tankoću usana, koščatost vilice, nepravilan nos – i nije našlo nijedan. Isto je bilo s njenom dugom, pravom, sjajnom kosom, koja je imala bogatiju boju od njegove naizgled pomalo veštačke žute: imala je platonsku kosu tinejdžerke s kojom su druge devojčice sa zavišću poredile svoju. Periju je bilo jasno zašto je svet smatrao Beki

privlačnom, ali i zašto je to bilo pogrešno. Nedostatak negativnog ne mora nužno da bude nešto pozitivno – može da bude prosto objekat koji ne pruža nikakav otpor oku, kao nevidljiv balon na uzici. Sluđeni prizorom zategnute vertikalne strune koja se završava u ništavilu, ljudi taj prizor slede i zaključuju da, upravo zato što ga slede, to mora biti nešto strašno poželjno.

Ni ona se njemu nije dopadala.

– Znači, po sredi je nešto što *ja* radim – rekla je. – Jel' to ideja?

– U ovom delu vežbe, jeste. Ja treba da navedem sve ono što meni predstavlja prepreku.

– Pa, za mene je neka vrsta prepreke način na koji ti govoriš. Jesi li svestan kako to zvuči?

– Nek procena karaktera otpočne.

– Eto, o tome ti pričam. Način na koji si to sad izgovorio. Kao da si neki engleski plemić.

– Ja imam srednjoevropski akcent, Beki.

Mana u vidu crvenila osvojila joj je lice. – Šta misliš, kako se mi ostali osećamo u društvu nekog ko nas uvek gleda s visine, kao da smo mu smešni? Ko se uvek ironično kezi kao da zna nešto što mi ne znamo.

Peri se namrštio. Prigovor kako na Džadsona ne gleda s visine, osim u bukvalnom fizičkom smislu, samo bi išao u prilog njenoj široj poenti.

– Ko se ponaša kao da sam mentalno zaostala jer sam dobila B iz hemije.

– Hemija nije predmet za svakoga.

– Ali ti ćeš iz nje dobiti A plus. Iako se i ne trudiš. Iako te zabole dupe za hemiju.

– Može biti. Ali i ti bi to mogla, samo da ti je stalo. Ne mislim ja da si ti tupava, Beki. To prosto nije tačno.

Osećao je da postaje sentimentaln, a to mu ovde, u intimnosti garderobe, sa sestrom, nije donosilo dodatne poene.

– Ja govorim o svojim osećanjima – nastavila je Beki. – Ne možeš da kažeš da osećanje nije tačno.

– Istina. Znači, ti hoćeš da kažeš da to što sam dobar u školi predstavlja prepreku?

– Ne. Hoću da kažem kako imam utisak da ti uopšte nisi *tu*. Kao da si hiljadama kilometara udaljen od nas. Hoću da kažem da zbog toga nemam želju da te bolje upoznam.

Džonatan Frenzen
RASKRŠĆE

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Blum

Dizajn korica
Dušan Arsenić

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-408-2

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2021.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111(73)-31

ФРЕНЗЕН, Џонатан, 1959–

Raskršće / Džonatan Frenzen ; prevod sa engleskog
Milica Kecojević. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2021
(Beograd : Dereta). – 556 str. ; 24 cm. – (Biblioteka Supernova
/ [Dereta])

Prevod dela: Crossroads / Jonathan Franzen. – Tiraž 1.000.
– Napomene uz tekst.

ISBN 978-86-6457-408-2

COBISS.SR-ID 49451785